

»Forskare bör inte ha kopplingar till tobaksindustrin«

Hårdare krav kan komma efter LTs artiklar om tobaksbolagen

– Nu är tiden mogen för att kunna ställa kravet att forskare inte får ta emot pengar från tobaksbolag om de samtidigt ansöker om medel från oss, säger professor Kenneth Nilsson som är ordförande i Cancerfondens forskningsnämnd.

II Cancerfonden är den största finansören i Sverige av forskning om cancer. Under 2002 delar Cancerfonden ut cirka 300 miljoner kronor till sammanlagt 435 olika projekt.

Till skillnad från flera utländska motsvarigheter finns det inga krav att forskare som får medel från Cancerfonden i Sverige måste stå fria från ekonomiska bindningar till tobaksindustrin. Frågan har dock diskuterats tidigare, bland annat efter en förfrågan för några år sedan från den engelska motsvarigheten till Cancerfonden. I England är sådana krav redan införda.

– Den gången avrådde jag från att vi skulle införa ett sådant krav, bland annat för att det vid den tiden saknades tillräckligt med kunskap, säger Kenneth Nilsson.

– Men efter den nu publicerade artikeln i Läkartidningen framgår det tydligt vilka strategier tobaksbolagen använder, och konklusionen av den publiceringen är att tiden nu är mogen för att ställa högre

krav på forskarna. Dessutom bygger vår verksamhet på insamlade medel från allmänheten, och idag är 80 procent av allmänheten icke-rökare. Det är också en anledning till att kraven bör skärpas.

Kenneth Nilsson menar att artikeln i Läkartidningen nr 24 visar att Cancerfondens »kunder inte har klarat av att hålla rent hus«, och att »vi därför måste ta ytterligare ett steg«. Han understryker dock att det handlar om hans privata åsikt som han ska föra fram till Cancerfondens styrelse i höst, och inte om fondens officiella ståndpunkt.

Redan idag ställer Cancerfonden kravet att forskare som sitter i Cancerfondens prioriteringskommittéer och i styrelsen inte samtidigt får sitta med i tobaksbolagets medicinska expertråd.

Dessutom finns ett krav på de forskare som söker anslag från Cancerfonden att öppet redovisa övrig finansiering. Det innebär dock inte att en eventuell ekonomisk bindning till tobaksindustrin skulle leda till svårigheter att få medel från Cancerfonden. Över huvud taget är det oklart hur många forskare som får sådant ekonomiskt stöd bland dem som tilldelats medel från Cancerfonden i år.

– Jag vet inte exakt hur det är eftersom våra nuvarande regler säger att sådana kopplingar inte ska påverka behandlingen av en specifik ansökan om anslag. Men det är ytterst sällsynt att

Läkartidningen nr 24/02.

våra anslagstagare får pengar från tobaksbolag, säger Kenneth Nilsson.

Kenneth Nilsson välkomnar Karolinska institutets beslut om att inte acceptera pengar från tobaksbolag.

– Jag anser att varje universitet bör markera att man inte accepterar några kopplingar till tobaksindustrin, säger Kenneth Nilsson.

Peter Örn

peter.orn@lakartidningen.se

De flesta universitet saknar riktlinjer för

Läkartidningen ringde upp sex universitet för att fråga hur de ställer sig till att forskare får anslag från tobaksbolag. Det visade sig att flera av universiteten saknar riktlinjer för hur man ska hantera anslag från tobaksindustrin.

Karolinska institutet

II Karolinska institutet beslutade i februari att inte ta emot ytterligare bidrag från tobaksindustrin.

– Det har framkommit att Philip Morris har riktat sig direkt till enskilda forskare och haft både öppna och gömda intressen av att styra forskningen. Och samhällets inställning till tobak har för-

ändrats de senaste decennierna och då ser vi detta som en förtroendeskapande åtgärd, säger Jan Carlstedt-Duke, dekanus och ordförande i styrelsen för forskning.

Professuren i »grundläggande eller kliniska studier av betydelse för förståelse av tobakens skadeverkningar eller prevention« vid KI har finansierats med en engångsdonation från Tobaksmonopolet på 20 miljoner kronor som var tänkt att räcka ytterligare 15 år.

– Vi tittar juridiskt på hur vi ska hantera detta. Tobaksmonopolet finns inte längre och vi försöker hitta en acceptabel lösning som kan markera vår ställning gentemot tobaksindustrin.

Lunds universitet

II Några riktlinjer finns inte. Dekanus Jan Nilsson:

– Vi har inte uppmärksammat problematiken tidigare. Men efter vad som skrivits i Läkartidningen och Dagens forskning får vi titta närmare på det. Vid nästa fakultetsstyrelsemöte i september får vi diskutera om vi ska ta beslut om att inte ta emot stöd från tobaksindustrin.

Uppsala universitet

II Några särskilda riktlinjer om forskningsanslag från tobaksindustrin finns inte vid Uppsala universitet. Dekanus för medicinska fakulteten Bengt Westermarck säger att man inte tidigare diskute-

Vetenskapsrådet förbereder riktlinjer

– Det finns ingen bransch som man helt kan fria från misstanken om att den kan påverka de resultat forskaren presenterar, säger Bengt Westerberg, ordförande i Vetenskapsrådet styrelse.

II Vetenskapsrådet ska ta fram riktlinjer för intressekonflikter inom forskningen. Men det handlar inte om att neka forskare anslag, inte ens om forskaren till stor del finansieras av exempelvis tobaksindustrin.

Efter bland annat Läkartidningens artiklar om forskarens band med tobaksindustrin, har Vetenskapsrådet meddelat att det pågår ett arbete för att åstadkomma riktlinjer för intressekonflikter inom forskningen.

– Frågan har varit aktuell länge, men etikkommitténs arbete har nyligen kommit igång och detta är en av de första frågorna som behandlades, säger Bengt Westerberg.

Ännu finns det bara ett discussionsunderlag för Vetenskapsrådets ställningstagande i forskningsfrågor, där

allmänna intressen kan komma i konflikt med kommersiella. Först i februari 2003 räknar rådet med att kunna ta ett beslut om riktlinjer.

Målsättningen är att skapa öppenhet från forskare som söker anslag om vilka kommersiella bindningar forskningsprojektet har.

– Liksom stamcellsdebatten var viktig inför beslutet om etiska riktlinjer på det området, är den pågående debatten om tobaksindustrins band till forskare viktig för att vi ska kunna ta ett bra beslut i februari 2003, säger Bengt Westerberg.

Men det handlar inte om att kunna neka forskare, som redan har forskningsanslag från exempelvis tobaksbolag, anslag från Vetenskapsrådet.

– I det utkast som tagits fram talas det om öppen redovisning av de avtal som träffats med kommersiella intressen, inte om att peka ut någon speciell bransch, säger Bengt Westerberg.

Peter Örn

peter.orn@lakartidningen.se

»Vi ville öka kollegernas medvetenhet«

II – Den kraftiga reaktionen på vår artikel om läkares band till tobaksindustrin är inte förvånande. För »mannen på gatan« är det här något helt nytt.

Det säger docent Göran Boethius som är medförfattare till artikeln »Cybniskt spel inom tobaksindustrin« i LT nr 24.

Efter Läkartidningens artikel om tobaksindustrins strategi för att bli påverka synen på passiv rökning, har frågan fått stort utrymme i tidningar, TV och radio. För artikelförfattarna var den kraftiga reaktionen inte helt oväntad.

– Läkare förväntas ha en hög integritet, så när den yrkesgruppen hängs ut blir uppmärksamheten ofta stor, säger Göran Boethius.

– Vi har i vår artikel dock valt att inte namnge någon enskild forskare eller läkare som har eller haft band till tobaksindustrin, vi är ute efter att öka kollegernas medvetenhet och bidra till utrensningar av sådana bindningar.

Peter Örn

4 miljoner från Swedish Match

II Swedish Match delar via Rådet för medicinsk tobaksforskning ut 4 miljoner kronor om året till forskning rörande tobaksbruk.

Merparten går till forskare vid Karolinska institutet. För år 2002 har sådana

anslag också mottagits av forskare vid universiteten i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Medicinska fakulteten i Göteborg har även två aktiva anslag från Philip Morris. (LT)

Swedish Match i nästa nummer

II Informationsdirektör Bo Aulin på Swedish Match befinner sig på resa och har inte varit anträffbar för en kommentar till de uppgifter som Läkartidningen presenterade i nr 24. Inför nästa nummer av LT ges det därför utrymme för kommentarer från Swedish Match. (LT)

anslag från tobaksindustrin

rat att införa sådana riktlinjer, men att det kan vara dags att ta upp frågan nu.

Sahlgrenska akademien

II Avdelningen för miljömedicin beslutade i april i år att inte ta emot ytterligare anslag från tobaksindustrin. Anledningen är att frågan uppmärksammats i medierna på senare år och att dokument från Philip Morris offentliggjorts där det framgått hur Philip Morris arbetat med stöd till nyckelpersoner inom forskningen. Dekanus Staffan Edén ska verka för att hela medicinska fakulteten tar motstående beslut.

– Medicinska fakulteten är medveten om att tobak skadar hälsan och därför är

det olämpligt att ta emot bidrag från tobaksindustrin.

Umeå universitet

II Medicinska fakulteten har inga riktlinjer rörande forskningsanslag från tobaksindustrin. Dekanus Torbjörn Egelrud anser inte personligen att det finns anledning att utfärda några riktlinjer.

– Men jag ska diskutera det här med min ledning. Om vi kommer fram till att det kan vara forskningsetiskt diskutabelt i vilket syfte pengarna delats ut kommer frågan i en annan dager.

Linköpings universitet

II Linköpings universitet har inga rikt-

linjer vad gäller forskningsanslag från tobaksindustrin.

Frågan har inte diskuterats i universitetets ledning. Curt Karlsson, universitetsdirektör vid Linköpings universitet säger:

– Den akademiska friheten innebär att den enskilde forskaren har rätt att fritt välja forskningsobjekt och -metod och rätt att fritt publicera sina resultat. Huruvida forskare ska ta emot anslag från tobaksindustrin är en etisk fråga, som inte kan besvaras på ett entydigt sätt. Om forskaren har ett kritiskt perspektiv på tobak, kan pengar från tobaksindustrin vara lika bra som några andra pengar. (LT)